

*Prin rugăciune și credință spre cinstea altarelor; să ne
rugăm pentru beatificarea episcopilor greco-catolici,
morți în faimă de martiri sub regimul comunist*

EPISCOPUL MIHAI PĂVEL
190 ANI DE LA NAȘTERE

CALEA DESĂVÂRȘIRII

Revistă de spiritualitate și de cultură creștină a Societății
„EPISCOP DR. IOAN SUCIU”

Anul XXIII Nr. 9 (278) septembrie 2017

E septembrie! Încep școlile

Începutul toamnei trece peste ce ne separă, ne face să ne regăsim cu toții, an de an, cel puțin câteva zile, având în centul preocupărilor doar școala.

Pentru cei mai mici, școala este o descoperire, pentru adolescenți, reintrarea în ordinea și munca intelectuală, pentru studenți, temelia viitoarei profesii, pentru adulți și vârstnici, viziunea „tezaurului” din minte și suflet, lăsat în viața lor de școală și de profesori. Desigur, „învățătura” începe în familie, intervin prietenii, intervine societatea și autoformarea, dar astăzi avem în vedere „învățătura” primită în școală, foarte importantă, deoarece are un caracter sistematic, este condusă de persoane specializate și se face conform unor idealuri și scopuri educative.

Cuvântul „școală” este latin - schola -, derivat din grecescul „scholeion”, în limba greacă, „timp liber” pentru discuții filozofice și științifice, apoi, locul de lectură și, în final, de instruire. Există astăzi o mentalitate cu totul greșită despre ce este instruirea în școală, cei tineri cred că acum abia s-a atins perfecțiunea. Dacă privim Antichitatea greco-latină, suntem surprinși cu câtă responsabilitate era văzută formarea tânărului. În Imperiu Roman, școala începea la șapte ani, toți cetățenii trebuiau să știe scrie, citi și socoti, analfabetismul era aproape absent, se învăța multă gramatică, se învăța retorica - nu se vorbea și nu se scria oricum.

Adesea se acuză trecutul pentru importanța dată memorizării, dar memorizarea nu s-a făcut niciodată în afara gândirii, nu se poate instrui fără o gândire logică. Și calea cea mai bună a dezvoltării gândirii este studiul gramaticii latine, în care „cuvântul” este și purtător de idei și valori.

Secol după secol, s-a învățat temeinic și învățătura este dovedită de tot ce s-a realizat măreț în literatură, filozofie, artă, știință etc., de către marii creatori din toate timpurile, fără o școală bună, nu ar fi fost posibile descoperirile geografice și atâtea alte descoperiri. Metodele de instruire au fost diferite, depinde de timp, totuși, este remarcat că, în studiu, metoda umanistă, care se bazează pe emoția umană, a dat cele mai bune rezultate. Astfel, printre cei mai mari dascăli este Don Bosco (Giovanni Bosco-1815-1888), „Părintele și învățătorul tineretului”, canonizat în 1934, preotul catolic a cărui metodă educativă se bazează pe dragostea pentru copii, metodă care și ea a contribuit la situarea școlilor confesionale catolice între cele mai bune școli. Și omul de la catedră înseamnă foarte mult, dacă nu este și un apostol, „se face pustiu și frig în sufletul copilului”. De la școală așteptăm tot ce trebuie să fie și chiar mai mult, să nu cedeze în fața atitudinilor „moderne”, a rea-voinței față de învățatură și a obrăzniciei unor elevi. Să-i convingă că SMS-urile nu dezvoltă nici inteligența, nici comunicarea, nici scrisul, jocurile pe televizor, de asemenea. Așteptăm să-i vedem pe copiii noștri citind, scriind corect și știind tabla înmulțirii, nu apelând la calculatoare, așteptăm să-i vedem trudind cu mintea și inima în procesul formării și autoformării, în drumul deloc ușor al devenirii lor, conștienți că la nici o realizare nu se ajunge din întâmplare. Și nu se ajunge fără Dumnezeu. Să începem noul an școlar în gând cu o rugăciune.

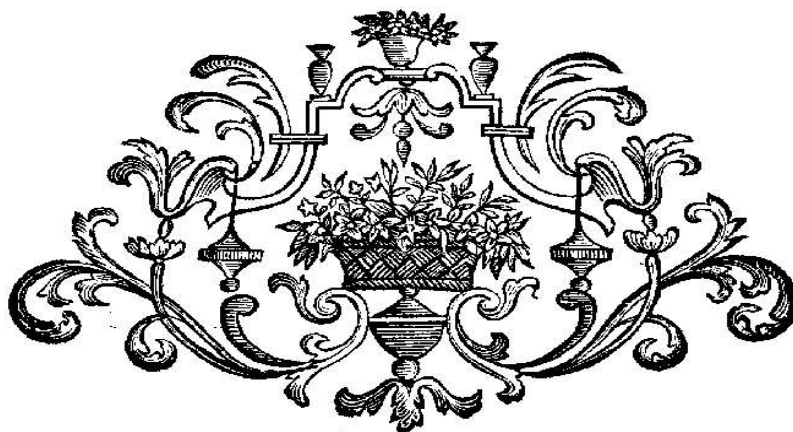
CALEA DESĂVÂRȘIRII

Despre rugăciune

Unul dintre cele mai bune mijloace ca să rămânem statornici în rugăciune este să știm ce ne-a îndemnat să ne rugăm și să facem apel la cele trei puteri ale sufletului nostru: memoria, mintea și voința. Memoria înseamnă să avem înaintea ochilor faptul care formează subiectul rugăciunii; mintea înseamnă căutarea binelui și îndepărtarea răului, iar voința este capacitatea de a transforma intenția în faptă, chiar dacă se întrevăd dificultăți în obținerea lucrului dorit.

Părintele spiritual

din Alfonso Rodriquez, SJ
“Calea Desăvârșirii Creștine”, vol. I,
Oradea 1933

S U M A R

Editorial.....	2	Lutina.....	13
Pentru conștiință.....	4	Predica Nunțului Apostolic	
Mihai Pavel, Episcopul		Mons. Miguel Maury Bunedia în	
greco-catolic al Diecezei de Oradea...	5	Catedrala din Oradea.....	17
Pagini bilingve.....	10	Oamenii.....	20

Pentru conștiință

„Cei buni încep întotdeauna...” Sfântul Toma de Aquino

Poate am moleșit prea mult în vacanță, ne-am „oxidat” sufletul, l-am făcut să pălească și să se încovoie în nelucrare și dezamăgire..., poate l-am înăbușit în păcat. Timp pierdut. Energii risipite, ideal uitat! Poate am fost un dezertor din lagărul spiritului marian: eu, cel *consacrat* prin onoarea și cuvântul meu, lui Cristos și Fecioarei, poate mi-am călcat cinstea și mi-am necinstit angajamentele.

Poate vacanța să fi fost pentru mine un rânjet satanic, aruncat peste programul sufletesc...și am cedat acestei tactici a iadului.

E urgentă o „reîncepere”; e necesară „oblierea” mea.

Aici sunt lunile cu ritmul lor, lunile de școală și de carte.

Reîncepe rugăciunea vie, personală, către un Isus viu, persons. Reîncepe lectura meditată; reîncep cuminecările, reîncepe asistența de onoare la Sfânta Liturghie.

Reîncepe o viață mai energică, mai orânduită, mai generoasă, mai lăuntrică, mai pe față. Se poate că-ți lipsește o lovitură de început, o bună mărturisire.

Ridică-te! Credincios nu este acela care nu cade, ci acela care nu-și zidește o hurubă în locul în care a căzut, acela care nu face pact cu prăbușirea lui morală.

A cădea e omenesc. A te ridica e creștinesc.

Fii creștin!

Execută acest efort moral de ridicare, de îndreptare.

Georges Claude, profesor de la Sorbona, își începu cursul, mai acum doi ani, cu vorbele: „Am adus la biruință un mare fapt științific. Am ajuns să pun la dispoziția omului un nou și formidabil mijloc de putere și viteză... *Și totuși, admir de-o sută de ori mai mult la aproapele meu, cel mai mic act moral*”.

Acest *as* al științei vorbește pentru voi, și vorbește cum vă vorbesc și eu în ședințele mariane. Strângeți mereu volanul, atenție la viteza vieții, îndreptați fără istov, ridicați fără preget, *ridică* mereu, *începe* mereu.

Lucrurile mici sunt cele care fac o viață mare; îndreptările neluate în seamă de alții te refac pe tine.

Acțiunile de normalizare, de revenire la matca vieții curate, la ordine, acțiunile acestea te mântuiesc pe tine, acțiunile acestea mici care prețuiesc mai mult decât orice descoperire științifică, deoarece sunt descoperirea *virtuții spirituale* în tine.

Nu deznădăjdui, începe mereu!

Episcop Ioan SUCIU

Mihai Pavel, Episcopul greco-catolic al Diecezei de Oradea, Părintele Școlilor din Beiuș

6 septembrie 1827 - 2 iunie 1902

190 de ani de la naștere

„Trecutul ne face să simțim suflul vremurilor înțelepte și al marilor generații de sacrificii”, spunea dr. Constantin Pavel, directorul Liceului „Samuil Vulcan” din Beiuș, la Centenarul nașterii Episcopului Mihai Pavel al Oradei, în toamna anului 1927.

În continuarea cuvântului său amintea că *„toamna ne oprește din goana gândurilor și a preocupărilor zilnice”,* ca să-l readucem între noi, cu gândul și cu sufletul, pe Episcopul Mihai Pavel, *„unul dintre cei mai mari binefăcători ai cății românești și promotori ai culturii naționale în Ardealul secolului al XIX-lea”* și, în

același timp, *„promotorul neobosit al intereselor diecezane înalte”.*

Și în toamna acestui an ne oprim din goana preocupărilor zilnice ca să-i aducem omagiul nostru Arhierereului Eparhiei noastre, la 190 de ani de la naștere.

S-a născut în comuna Recea din Maramureș într-o familie de proveniență nobilă, tatăl, Constantin, era cantor și probabil și învățător, iar Maria, mama, casnică. A urmat „Gimnaziul franciscan” din Baia Mare, a continuat să studieze la Satu Mare și Kosice.

La îndemnul Episcopului de Muncaci, urmează Teologia la Colegiul „Sfânta Barbara” din Viena, însă din cauza Revoluției de la 1848, încheie studiile în 1851 la Ungvar.

La 21 martie 1852 a fost sfințit preot celib de către Episcopul Muncaciului, Vasile Popovici, care îl va reține un timp la Episcopie, apoi, în 1854, îl va numi preot în comuna Apșa de Jos, dincolo de Tisa. În scurt timp este protopop și apoi vicar al Maramureșului, cu reședința la Slatina lângă Sighetul Marmației, peste Tisa (astăzi în Ucraina). În această calitate s-a remarcat a fi un adevărat îndrumător al învățământului din Maramureș,

(continuare în pag. 6)

(urmare din pag. 5)

reorganizându-l, a susținut înființarea, în 1860, a Societății „*Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș*”, care este cea mai veche societate culturală la români. Totodată a pus bazele înființării, la Sighet, a „Preparandiei”, institut necesar pentru formarea învățătorilor din școlile noastre confesionale.

Papa Pius al IX-lea (1792-1878) îl numește în 1872 Episcop de Gherla, consacrarea de episcop s-a celebrat în Catedrala „Sfânta Treime” din Blaj de către Mitropolitul Ioan Vancea de Buteasa, la 29 ianuarie 1873.

Prima sa „*Pastorală*” a fost un cuvânt plin de căldură adresat preoților și credincioșilor, dar și o chemare la o înaltă viață spirituală: „*Binecuvântat să fie Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Isus Hristos care, după marea mila Sa, la sarcina cea mai grea a mă chiema bine a voit!*”

Pentru împlinirea acestei grele sarcini, a ridicat școli și biserici, a ctitorit Biserica „Sfinții Mihail și Gavril” din Slatina și a ținut un sinod, la care au participat preoți și laici, în vederea dezvoltării învățământului și a culturii în întregul protopopiat.

După stingerea din viață a Episcopului Ioan Olteanu (1839-1877) al Oradiei, la 29 ianuarie 1879, Mihai Pavel a fost numit Episcop pentru Dieceza noastră și, la 8 iunie a aceluiași an, a avut loc instalarea solemnă.

Pasul ce i s-a cerut să-l facă a

fost un pas hotărât, multor oameni ai timpului parcă le spunea: „*Voi va sfătuiți și certați, că eu mă apuc de lucru*”.

În prima sa „*Pastorală*”, noul Episcop al Oradiei a făcut cunoscut preoților și credincioșilor programul activităților și, cum spune Canonul Iacob Radu în „*Istoria Diecezei Române – Unite a Orăzii-Mari*”, „*s-a învrednicit să steie cu mare cinste în șirul bunilor și marilor arhieriei a acestei dieceze*”.

O atenție deosebită a avut-o pentru preoți, pe care îi îndemna să fie la înălțimea chemării lor prin devoțiunea cultului euharistic, „*izvor de perfecțiune evanghelică*”, și prin cultură.

Dintre principiile care i-au condus episcopatul, amintim devotamentul necondiționat față de Scaunul Apostolic, exigența față de preoți, căror le cerea să fie modele de conduită morală și profil intelectual pentru credincioși, buna administrare a averii Episcopiei, a bisericilor și a școlilor confesionale, înființarea de fundații diecezene.

De viața lui se leagă mai ales ȘCOLILE din BEIUS: Liceul „Samuil Vulcan” și „Liceul Român Unit de Fete”, pe care l-a întemeiat în anul 1896, pentru 100 de eleve, ambele licee fiind, pe scara valorilor, între primele licee din țară, școli cu rol spiritual și cultural determinant

(continuare în pag. 7)

pentru nord-vestul Transilvaniei și pentru țară, „*flori ale darurilor*”, ca ȘCOLILE BLAJULUI.

La întemeiere, s-a numit „Școala Civilă Greco-Catolică de Fete”, cu specific de liceu, iar din anul 1919 devine cunoscutul „Liceul Român Unit de Fete”, până la desființarea instituției în 1948, odată cu suprimarea Bisericii Unite.

Intrând în subiect, intrăm în spațiul orașelului Beiuș, până la Unirea din 1 Decembrie 1918, parte din Imperiul Habsburgic, și de la această dată a României Mari.

Până la scoaterea Bisericii Greco-Catolice în afara legii, cititorul se găsește într-o localitate complet diferită de cea de azi: casele erau modeste, o natură bogată cuprindea chiar inima orașului, oraș fixat în spiritualitatea catolică și cultura occidentală. Catedrala greco-catolică „Sfântul Dumitru”, impunătoarele școli confesionale greco-catolice ale Beiușului: Gimnaziul de băieți, devenit Liceul „Samuil Vulcan”, și „Liceul Român Unit de Fete” fac ca viața intelectualilor din localitate și a tuturor locuitorilor să graviteze în jurul Bisericii și a celor două școli.

În decursul timpului, Beiușul i-a avut deosebit de devotați pe Episcopii Samuil Vulcan, Mihai Pavel, Demetriu Radu, Valeriu Traian Frențiu și, în timpul celui de al Doilea Război Mondial, pe viitorul Episcop Iuliu Hirțea și, întotdeauna, pe preoții-

profesori și pe profesoarele Liceului, personalități de rară cultură, cu preocupări ce depășeau catedra. Totul amintea Blajul. Și așa s-a și dorit să fie Beiușul pentru vestul țării: Bihor, Satu Mare, Maramureș și Banat.

La 20 septembrie 1896 a avut loc inaugurarea „Școlii Civile Greco-Catolice de Fete” împreună cu „Internatul Pavelian”, în care, în primul rând, urmau să fi primite orfanele provenite din familii de preoți.

În „cuvântul” său, Episcopul Mihai Pavel a vorbit despre rolul femeilor educate în spirit religios, în familie și societate, motiv pentru care predarea religiei avea să aibă locul cuvenit.

La această deschidere oficială, directorul Școlii, Vasile Ștefănică, a menționat importanța culturii, a evocat personalitatea Episcopului Samuil Vulcan, care „*a aprins făclia culturii în Bihor*” și a menționat numele continuatorului, Episcopul Mihai Pavel, care „*a asigurat un edificiu corespunzător cerințelor vremii, bine dotat și spațios, care să ofere condiții optime desfășurării procesului de învățământ [...] împreună cu internatul, o clădire elegantă cu un nivel, una din cele mai trainice din oraș*” (Iudita Călușer, „Liceul Român Unit de Fete din Beiuș”, Editura Logos '94, p. 42).

Regulamentul elaborat de
(continuare în pag. 8)

(urmare din pag. 7)

Sinodul Diecezei Greco-Catolice de Oradea menționa „legea” prin care numirile profesoarelor le făcea Episcopia: profesoarele trebuiau să fie greco-catolice, în schimb elevele puteau fi de orice naționalitate și religie, școala asigurându-le cunoașterea și practicarea religiei proprii.

De la înființare s-a stabilit ca limba română să fie limba folosită în comunicarea curentă, în predarea tuturor disciplinelor de învățământ și în toate actele oficiale. În afara catedrei, pentru cultivarea aptitudinilor literare, s-a înființat „*Societatea de lectură Mihai Pavel*”.

Gândul Preasfinției Sale Mihai Pavel l-a desăvârșit Preasfinția Sa Valeriu Traian Frențiu.

IPS. Valeriu Traian Frențiu a încredințat „Internatul Pavelian” Surorilor Oblate Asumpționiste, cele mai multe franțuzoaice, care au lărgit dimensiunea formării elevelor prin ore de limba franceză și pian și au avut un rol hotărâtor în educația religioasă, în formarea unui comportament distins, a caracterelor, pregătind elevele pentru viață, trezindu-le interesul pentru Adevăr, Frumos și Bine.

În decursul existenței Liceului, până în 1948, „...statul a încercat unele imixtiuni în problemele interne ale școlii, dar Episcopia Greco-Catolică a fost fermă și a solicitat respectarea drepturilor sale în privința

patronajului avut asupra școlilor confesionale” (Op. cit., p.197).

Dezvoltarea „Liceului de Fete Român Unit” a impus ridicarea unui nou edificiu prin extensia vechii clădiri. În 1938 IPS. Valeriu Traian Frențiu sfințește „*piatra fundamentală a noii construcții*” în care liceul se va muta în 1940, construcție dotată corespunzător standardelor moderne: săli spațioase și foarte luminoase, mobilier nou, laboratoare, bibliotecă, sală de gimnastică, muzeu etnografic, săli desen, de muzică etc.; vechea clădire a școlii a rămas internatului.

„Liceul Român Unit de Fete” din Beiuș a fost „*piatra cea mai scumpă și mai prețioasă din multele așezăminte răsărite din înalta înțelegere și dărnicie acestui Episcop*”. Canonichul Iacob Radu afirmă: „...*Pavel a făcut pentru neamul românesc un serviciu, care în alte părți nu se putea face nici prin zeci de asemenea școli*”.

Și Liceul „Samuil Vulcan” s-a bucurat de atenția Episcopului Mihai Pavel, în 1887 a ridicat și a deschis, pe malul văii Nimăeșului, „Internatul Pavelian” de băieți, o clădire impunătoare, trainică, pentru patru sute de elevi, aproape toți având întreținere gratuită. Neconținut preocupat de liceu, construiește zece săli de clasă moderne, o sală de gimnastică, o alta de desen și o galerie de picturi. La începutul secolului al XX-lea, Liceul

(continuare în pag. 9)

(urmare din pag. 8)

„Samuil Vulcan” a fost unul dintre cele mai mari și înzestrate licee din Ungaria, fără ajutor de la stat.

Regulamentul pentru școli, stabilit de Episcopie în 1883, prevedea „*renovarea clădirilor vulcaniene*”, dar Mihai Pavel a făcut cu mult mai mult: a crescut salariile cadrelor didactice și fondul de pensii.

Și tot Mihai Pavel a întemeiat în inima Munților Apuseni „Stațiunea Stâna de Vale” pentru recreerea Episcopilor și a preoților.

În cei 23 de ani de episcopat a fost cu inima bună și cu mâna darnică oriunde era nevoie în Dieceză: a restaurat și reparat 34 de biserici, 32 de case parohiale, 41 de școli, a finanțat repararea Catedralei „Sf. Nicolae” din Oradea și a Catedralei „Sf. Dumitru” din Beiuș, a acordat sumele necesare pentru buna funcționare a „Școlii Normale Greco-Catolice” din Oradea, a ridicat casele Canonicilor și a donat o sumă mare de bani pentru construirea „Uzinei de apă” din Oradea, a fost Părintele orfanilor și al săracilor.

În vremuri senine sau tulburi, a susținut cu toată puterea cultura românească în această parte de țară; pentru societățile culturale din Ardeal a donat patru milioane de forinți, a fost un adevărat MECENA - Așa au fost înaintașii, așa au fost și sunt continuatorii.

A participat la două Concilii Provinciale, care au avut loc la Blaj în anii 1882 și 1900, și a făcut cunoscute

și urmate hotărârile stabilite.

Împreună cu Mitropolitul Ioan Vancea de Buteasa și cu Episcopii Ioan Sabo și Mihaly de Apșa a fost de două ori la Roma și, în anul 1887, cu ocazia aniversării de 50 de ani de preoție a Sfântului Părinte Pius al IX-lea. Papa i-a acordat distincțiile de Conte și Prelat Papal, iar Împăratul de la Viena i-a oferit distincția de „Cavaler al Ordinului Francisc I”.

Episcopul Mihai Pavel a fost unul dintre marii noștri oameni, a fost ales de Dumnezeu pentru fapte mari și bune. De multe ori însă timpul șterge valorile din memoria oamenilor, mai ales astăzi, în epoca relativismului, dar la oamenii care nu gândesc și nici nu sunt preocupați să cunoască adevărul. Și nu e drept... Unul dintre scriitorii noștri actuali chiar spune că astăzi „*trăim stins, pe o nesfârșită tangentă de real, inapți să distingem între esențial și accesoriu, între ce e important și ce nu*”...

În Biserica noastră am avut oameni extraordinari, care au făcut lucruri mari... Ceea ce se dorește astăzi să fie la înălțimea adevăratelor valori se dărâmă ca zidurile lui Manole dacă se rup legăturile cu cei care ne-au precedat și care reprezintă stabilitatea în bine. Aceste legături înseamnă singura cale prin care vom fi „*mai întăriți, mai capabili să putem continua lupta cea bună a vieții*”.

Eu am avut darul să fiu eleva

(continuare în pag. 12)

“C’est ce que derange qui fait vivre”

Cardinal Alexandru Todea

L’amour prend tout et donne tout

Les Cooperator reconnaissent que tous les biens de ce monde sont des dons gratuits de Dieu et que personne n’a droit à un superflu de richesse quand d’autres meurent de faim. Ils cherchent à redresser cette grave injustice par le sacrifice du lux dans leur vie quotidienne.

Les riches veulent bien quelquefois partager à leur façon le malheur des autres; l’ennui, c’est qu’ils ne donnent pas au point d’être gênés. La nouvelle génération, surtout les enfants, comprend mieux. Des enfants d’Angleterre font des sacrifices pour donner une tranche de pain à nos enfants, des enfants du Danemark font des sacrifices pour leur donner un verre de lait par jour, et des enfants d’Allemagne, pour leur donner un aliment vitaminé. Voilà des manières d’apprendre l’amour. Ces enfants-là, en grandissant, sauront ce que c’est que donner.

Nous devons souffrir avec le Christ, répète Mère Teresa, ainsi nous partageons les souffrances des pauvres. Notre Congrégation peut mourir pendant ma vie, si les Sœurs ne marchent pas avec Christ dans Sa souffrance, et si les Sœurs ne sont plus pauvres.

Notre pauvreté rigoureuse est notre sauvegarde.

(à suivre)

PAGINI BILINGVE

Asociația „Prietenii Bisericii Greco-Catolice Române”, Blaj

„Ceea ce ne deranjează ne face să trăim”

Cardinal Alexandru Todea

Iubirea ia tot și dăruiește tot

Colaboratorii recunoșteau că tot binele din lume este darul gratuit al lui Dumnezeu și că nici o persoană nu are dreptul la o mai mare bogăție când alții mor de foame. Ei caută să îndrepte această gravă nedreptate prin renunțarea la lux în viața zilnică.

Bogații doresc uneori să împartășească în felul lor nefericirea altora; necazul este că nu dau deloc impresia de a fi deranjați. Noua generație, mai ales copiii, înțeleg mai bine. Copiii din Anglia fac sacrificii ca să dăruiească o felie de pâine copiilor noștri, copiii din Danemarca fac sacrificii ca să le dăruiească un pahar de lapte pe zi, și copiii din Germania, ca să dăruiească un aliment cu vitamine. Iată maniera de a înțelege iubirea. Copiii aceia, pe măsură ce vor crește, vor ști ce înseamnă a dăruia.

Noi trebuie să suferim cu Cristos, repetă Maica Tereza, astfel împărtășim suferințele săracilor. Congregația noastră poate muri în timpul vieții mele, dacă Surorile nu sunt pe drumul lui Cristos în suferința Sa, și dacă nu sunt mai sărace.

Sărăcia noastră totală este salvarea noastră.

(va urma)

Traducere **Ligia DOMUȚA**

(urmare din pag. 9)

„Liceului Român Unit de Fete” din Beiuș, am învățat în sălile care mai păstrau urmele pașilor Preasfinției Sale Mihai Pavel. La internat, am învățat în băncile gândite de Preasfinția Sa, bănci de stejar, apropiate, ca formă, de mici birori; la liceu, din băncile moderne alese de IPS. Valeriu Traian Frențiu.

La liceu și internat am crescut într-un cult al Episcopului Mihai Pavel. Dintr-un tablou, chipul blând și bun al Episcopului ne întâmpina la intrarea din apropierea secretariatului - Preasfinția Sa era Părintele nostru, iar noi îi mulțumeam în gând și în rugăciune.

Pe IPS. Valeriu Traian Frențiu l-am avut tot timpul cu noi: la liceu, în rugăciune în capela internatului, duminica și în sărbători, la Catedrala „Sfântul Dumitru”, unde Sfintele sale Liturghii arhieresti ne aduceau lumina Cerului în suflete și în viață. Elevele ortodoxe din „Internatul Pavelian” erau însoțite de călugărițe la „Biserica Ortodoxă” de pe deal, ca să nu-și negligeze credința și să o trăiască.

A aduce această mărturie este o datorie. Acolo, la Beiuș, am trăit într-o lume a credinței catolice, într-o lume plină de căldură umană de ordine și de frumos, o lume în care a tinde către partea înaltă a vieții, în credință, morală creștină și muncă temeinică, ce exclude superficialitatea, era firescul.

Episcopii Diecezei Greco-

Catolice de Oradea au pătruns taina Binelui dăruit și l-au transmis din generație în generație. Acestui Bine i se datorează și numărul mare de intelectuali ieșiți din rândurile elevilor Scolilor din Beiuș.

Episcopul Mihai Pavel s-a stins din viață la 2 iunie 1902, la Slatina, și a fost înmormântat în biserica din localitate, ctitorită de Preasfinția Sa. Ne întrebăm dacă nu ar fi mai potrivită cripta Catedralei „Sfântul Nicolae” din Oradea.

La înmormântare, în cuvântul său, Canonul Augustin Luran a vorbit despre răsplata ce i-a pregătit-o Dumnezeu Episcopului Mihai Pavel pentru credința cu care l-a slujit. A mișcat inimile tuturor când a amintit iubirea și devotamentul Episcopului pentru Biserica Greco-Catolică, pentru Dieceza de Oradea și pentru credincioșii săi.

Dincolo de anii care au trecut, noi cei de astăzi primim și noi această iubire, pe care o recunoaștem în tot ce Episcopul Mihai Pavel a gândit, a muncit și ne-a dăruit.

La 190 de ani de la naștere, noi, care suntem o parte din cei mulți care i-au însuflețit viața, ne plecăm genunchii și-i aducem omagiul nostru Episcopului Mihai Pavel. Și peste amintirea Preasfinției Sale, și peste lespedea ce-i acoperă mormântul, așternem lacrimile, recunoștința și rugăciunile noastre.

Otilia BĂLAȘ

LUTINA

Ce bine te simți când primești o invitație într-un loc binecuvântat alături de oameni dragi! Astfel am ajuns noi, cinzeci de pelerini, la Lutina în Slovacia. Preasfințitul Virgil a primit o invitație de la bunul său prieten, Jan Babjak, arhiepiscop de Presov și mitropolitul Bisericii Greco-Catolice din Slovacia, de a participa la pelerinajul lor național de Sărbătoarea Înălțării Maicii Domnului, iar Preasfinția Sa ne-a invitat pe noi, enoriașii dornici de pelerinaj, să-i fim alături la această bucurie. A fost minunat! Am avut parte de multe daruri.

Vineri, 18 august, ziua în care am plecat, am fost invitați să ne amintim **cine suntem**. În drumul nostru spre Presov, am făcut primul popas de suflet la Svinica, locul unde își doarme somnul de veci **preotul călugăr greco-catolic Gheorghe Șincai**, corifeu al Școlii Ardelene, filolog, scriitor, traducător și istoric. Preasfințitul Virgil a dorit să ridicăm

un Sfânt Parastas acestui cărturar, vrednic de toată cinstea, prezent în amintirea urmașilor, care suntem noi, acum. Ni s-a prezentat un material bine documentat, din care am aflat cine a fost, cum și pentru ce a trăit, ce moștenire ne-a lăsat acest întemeietor de credință și cultură românească. Din cele ce auzeam am putut să-l vedem cu ochii minții pe cel pe care-l omagiam. *„Avea o întinsă cultură, era dăruit cu deosebită inteligență și putere de muncă. Avea vocea sonoră, bărbătească, vorbea bine articulat, apăsător. Mersul, starea și toată purtarea sa erau mărețe, simțeau îndată spiritul înalt ce locuia într-însul.”* (Al Papiu Ilarian)

Pentru Gheorghe Șincai patriotismul rămâne calitatea principală a unui om, și mai ales a unui istoric precum a fost, fiindcă, zicea el, unui istoric străin „nici îi fuge, nici îi muge de români, încâlcește istoria și

(continuare în pag. 14)

(urmare din pag. 13)

uită că arma eficientă a istoricului este adevărul.” Opera sa principală a fost monumentală „Hronica românilor și a mai multor neamuri”, apreciată ca „cel mai complex edificiu de erudiție al istoriografiei românești până la opera lui N. Iorga” bazată pe 27 volume de documente, demonstrând clar latinitatea limbii noastre. A mai scris Prefața la prima gramatică a limbii române (Elementa Linguae daco-romane) a lui Samuil Micu, a redactat el însuși o Gramatică a Limbii Române, o Aritmetică, un Catehism, un Dicționar Român – Latin și Latin - Român, o Istorie a Naturii și a Firii dotând cele 376 școli confesionale în limba română pe care le-a înființat cu manualele necesare. Am dorit să vă împărtășesc puțin din ceea ce am aflat acolo, în pelerinajul din Slovacia, despre noi, românii, care ne bucurăm azi de minunata noastră limbă românească, netulburați, și **datorită marilor români** precum **Gheorghe Șincai**.

Lecția acestui pelerinaj a continuat la Presov și Lutina cu **darul credinței prin exemplu și generozitate**. Am văzut și simțit **trăirea firească a credinței** de către greco-catolicii slovaci. SUNT FRUMOȘI! Sunt senini, în privire, în gesturi, sunt naturali în practicarea credinței.

Ne-au primit frumos, ne-au găzduit, ospetit, ne-au dat un ghid minunat pentru Presov, un seminarist care ne-a arătat Catedrala episcopală,

Palatul mitropolitan, muzeul și ne-a însoțit la Lutina în seara ce preceda Sărbătoarea, 19 august. Am aflat atunci ce miracol s-a întâmplat acolo. Unei mame cu trei copii, care în zi de sărbătoare culegea ciuperci pe deal, i-a apărut Sfântul Nicolae muștrând-o că nu este în biserică la Sfânta Liturghie, și i-a cerut să anunțe preotul să ridice acolo o Cruce mare. Nu a anunțat imediat, apoi, după alte apariții, în care i s-a cerut același lucru, a făcut-o, fără a fi crezută, a amuțit, cum fusese atenționată și, după ce preotul a fost convins că lipsa graiului are cauze miraculoase, a construit o mare biserică în cinstea Maicii Domnului, cum ceruse, în altă apariție, Sfântul Nicolae). De atunci, din 1851, în acest loc se petrec nenumărate miracole și se primește Indulgență pleneră la acest pelerinaj din 15 august. După-masa și seara de sâmbătă a fost pentru noi prilej de mare bucurie. Am intrat în Sanctuar și în Bazilică cu Preasfințitul Virgil, preotul Anton Cioba, ieromonahul Severian Dod, cei cinci seminariști și noi, 45 de pelerini români, intonând cântece de preamărire către Maica Domnului. Am fost întâmpinați cu aplauze, vorbe dragi, pe care le înțelegeam, fără să cunoaștem limba, cu gesturi delicate de a ni se oferi locuri de către cei care veniseră cu mult timp înainte, în biserică. Ne-am spovedit, împărtășit și sperăm în dobândirea Indulgenței,

(continuare în pag. 15)

(urmare din pag. 14)

dar am mai avut acolo și bucuria de a-l auzi pe Preasfințitul nostru prezentând Cuvântul de Învățătură și salutul Său și al nostru. Pentru noi, mesajul PSS Virgil cât și al PSS. John Kudrick de la următoare Liturghie ne-au încântat și folosit. Lectia Lutinei este clară, ni se cere respectarea sărbătorilor, a duminicilor, participarea cu trup și suflet, cu vorbe de preamărire la Sfânta Liturghie, să nu ne mai folosim gura pentru a-l insulta pe Dumnezeu, ci de a-l binecuvânta. Acest lucru l-a spus Sfântul Nicolae în aparițiile sale acolo.

A fost o Liturghie cu adevărat trăită cu lacrimi în ochi. Totul era nou, dar demult cunoscut. În jurul nostru erau greco-catolicii slovaci, cu obiceiuri liturgice puțin deosebite de ale noastre, dar de o credință adâncă, firească. Trebuie să-i vezi cum i-am văzut noi, atunci și a doua zi, de hram.

Vin în pelerinaj cu cei mici, care și ei sunt deja obișnuiți cu biserica, cu lumea multă; vin cei bătrâni, ocrotiți, li se oferă locuri, scaune pliante, zâmbete, încurajări, vin mulți bărbați cu familiile lor, vin mulți, mulți oameni, în ciuda ploii torențiale și cred că **Preacurata** este cu ei și **Ea chiar a fost acolo**, cu noi toți, cu slovaci, care trăiau fiecare moment al Sfintei Liturghii, cu noi care numai ghiceam cam ce se întâmplă, neînțelegând nici un cuvânt, dar trăindu-l alături de ei, **a fost cu noi!** Am fost cu toții ținuti strâns la pieptul Ei de Mamă, fiindcă am fost fericiți! Toți radiam bucurie. Nimeni nu s-a supărat că ne-a plouat, și a plouat serios, dar a plouat și cu haruri, și cum spunea Preasfințitul Virgil, am văzut belșugul de tot ce e bun revărsat peste noi.

Mulțumim Preacuratei noastre Mame pentru că ne-a chemat!

Mulțumim Mariei, Mama noastră pentru gândul bun dat mitropolitului Jan Babjak de a-L invita pe Preasfințitul nostru și domniei Sale de a ne invita și pe noi și de a fi atât de generos și apropiat de fiecare dintre noi, și d-nei Dana Păcală care ne-a strâns în jurul Preasfințitului!

Au fost daruri pentru toți de la Isus și Preacurata Sa Mamă pentru a ne avea și pe noi la Sărbătoare, acolo la Lutina, oaspeți și învățăcei, fiindcă a fost o mare sărbătoare și o mare lecție. **MULȚUMIM!**

Maria-Mirela FILIMON

Predica

Excelenței Sale, Mons. Miguel Maury Buendía Nunțiu
Apostolic în România și în Republica Moldova, în Catedrala
Eparhiei greco-catolice de Oradea
Sâmbătă, 9 septembrie 2017

1. Sunt foarte bucuros să împărtășesc cu voi această celebrare de seară în Catedrala Eparhiei greco-catolice de Oradea Mare și mulțumesc episcopului vostru, Excelența Sa Monsenior Virgil Bercea pentru că mi-a oferit ocazia să împărtășesc cu voi astăzi celebrarea euharistică care îmi oferă, de asemenea, oportunitatea de a vă transmite salutul binecuvântat al Sfântului Părinte Papa Francisc, care mi-a cerut să vă asigur de afecțiunea Sa și de unirea Sa cu voi în rugăciune. Mulțumesc, de asemenea, preoților, persoanelor consacrate, membrilor corului, ministranților și tuturor credincioșilor prezenți, adunați aici în jurul altarului.

2. În lectura Epistolei, Sfântul Paul ne-a atras atenția asupra acelei înțelepciuni ascunsă, căci pe cele „ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a pregătit Dumnezeu celor care îl iubesc pe el” (I Cor. 2,9). Deci, aceste lucruri

sunt acelea pe care Cristos le-a revelat discipolilor Săi, pe care acum le-am văzut, auzit și care au intrat în inima noastră. Un mesaj exigent și mereu nou care derivă din botezul nostru, și prin care Cristos le ceruse apostolilor Săi: 1) Întâietatea absolută a iubirii: nu putem iubi pe cineva sau ceva mai

(continuare în pag. 17)

mult decât pe El și să fim discipolii Lui adevărați; 2) Încredințarea liberă a vieții noastre: de la Dumnezeu am primit-o și la El se va întoarce, dar ceea ce contează este de a i-o oferi în mod liber și conștient; 3) Acceptarea și îngrijirea altora ca și cum l-am primi și L-am ajuta pe același Isus în persoană: pentru că putem sa-L „atingem” pe Cristos chiar în aproapele nostru (cf. Mt. 9,37ss).

3. Dragi frați și surori, prin Botez am fost încorporați în Trupul lui Cristos, care e Biserica, și am devenit fiii lui Dumnezeu, frații lui Isus Cristos, „fii în Fiul”. Dar dacă este adevărat că suntem încorporați, nu este mai puțin adevărat că trebuie să și transpunem în practică aceasta: observând cuvântul lui Dumnezeu. Doar dacă primim și urmăm cuvântul lui Dumnezeu vom fi fericiți: fericiți în această lume și în Paradisul ceresc, întrucât ceea ce într-adevăr contează pentru mântuire este ca operele noastre să corespundă credinței pe care ne simțim onorați să o mărturisim.

Există un singur botez, acela în numele Preasfintei Treimi: Tatăl, Fiul și Sfântul Spirit, care încorporează unica Biserică a lui Cristos, o Biserică sfâșiată din cauza păcatului și mândriei oamenilor, dar unanimă

în a proclama „un singur botez, un singur Dumnezeu și Tată”. Chiar și astăzi mai apar ici colo eretici „donatiști” care cer rebotezarea într-o Biserică sau alta a cuiva căruia i-a fost deja administrat adevăratul Botez ce ne încorporează în Cristos.

Dragi frați și surori, vă invit să faceți un examen de conștiință asupra modului în care noi trăim botezul nostru, asupra modului în care primim Cuvântul lui Dumnezeu în viața noastră și în mod special asupra mesajului exigent al evangheliei după Matei, tocmai proclamat. Iar eu, împreună cu Sfântul Pavel, vă îndemn: ”Aduceți-vă aminte de înaintașii voștri, ...; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmașile credința” (cf. Evr. 13,7)!

Și pentru ca Cuvântul lui Dumnezeu să producă în viețile noastre roadele pe care Dumnezeu le așteaptă, să continuăm celebrarea noastră euharistică, încredințând Sfintei Fecioare Maria, în rugăciunea noastră, toate intențiile și propunerile bune, în timp ce îi cerem să ne susțină în mijlocul greutăților acestei lumi în drumul nostru spre patria cerească! Așa să fie!

Eugen IVUȚ - Biroul de presă

Papa Ioan Paul al II-lea

- Cultul marian II -

Papa Ioan Paul al II-lea ne mărturisește că devoțiunea sa mariană o datorează Sf.Louis-Marie Grignion de Montfort: „Grație Sfântului Louis-Marie de Montfort am înțeles că devoțiunea autentică față de Maica Domnului este cu adevărat cristocentrică și chiar profund înrădăcinată în Misterul trinitar al lui Dumnezeu și în Misterul Întrupării și al Răscumpărării” (Luigi Accattoli, „Karol Wojtila - Omul sfârșitului de mileniu”, Casa de Editură Viața Creștină, Cluj-Napoca, 1999, p.147).

La cinci luni după ce a fost ales Papă, Rozarul, rugăciunea sa preferată, va fi rostită în prima sâmbătă a fiecărei luni la Radio Vatican. Iar la 25 martie 1982 stabilește ca în fiecare zi credincioșii și vizitatorii, la sunetul clopotului de la ora 12, să rostească rugăciunea „Angelus Domini” (Îngerul Domnului).

Papa Ioan Paul al II-lea a reînnoit înțelegerea acestei practici foarte vechi, venită din Evul Mediu. Auzim sunând clopotele bisericilor de trei ori pe zi: dimineața, la prânz și seara, fără să știm că este chemarea la rugăciunea „Îngerul Domnului”, prin care contemplăm Misterul Întrupării Cuvântului și a salutării Fecioarei, rugăciune ce își păstrează toată prospețimea: „Bucură-te, Marie, cea

plină de har...”

„Clopotul Angelus” delimitează orele noastre de activitate și ne invită la rugăciune, la o legătură cu Cerul. În țările catolice, Sfântul Părinte a reușit să readucă rugăciunea „Angelus” în practica credincioșilor, care se opresc, oriunde s-ar afla și, indiferent ce fac, plecându-și capul, spun rugăciunea în onoarea Preacuratei.

Ce frumos ar fi să fie învățați și credincioșii noștri să practice această devoțiune!

La Paști, în „Anul Marian-1988”, la sfârșitul mesajului „Urbi et Orbi”, Papa, din balconul „Bazilicii Sfântul Petru”, se ruga Preacuratei încredințându-i drama lumii în care trăiește. Se spune că în această invocare se află întregul său Pontificat: „Roagă-te pentru lumea întreagă, pentru toată omenirea, pentru toate popoarele! Roagă-te pentru pacea în lume, pentru dreptate! Roagă-te pentru drepturile omului, mai ales pentru libertatea religioasă, pentru orice om, creștin și necreștin! Roagă-te pentru solidaritatea între popoarele din lumea întreagă!”

Maria a reprezentat pentru Ioan Paul al II-lea „semnul femeii”, despre care vorbește Apocalipsa, „semnul salvării pentru istoria lumii”.

(continuare în pag. 19)

TOAMNĂ

Octavian Goga

Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina,
Firelor de lămâiță
Li se usucă rădăcina.

Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul,
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe câmp porumbul.

Și cum de la Miazănoapte
Vine vântul fără milă,
De pe vârful șurii noastre
Smulge-n zbor câte-o șindrilă.

De vifornița păgână
Se-ndoiesc nucii, bătrânii,
Plânge-un pui de ciocârlie
Sus pe cumpăna fântânii.

Îl ascult și simt sub gene
Cum o lacrimă învie:
Ni s-aseamănă povestea,
Pui golaș de ciocârlie.

(urmare din pag. 18)

Cardinalul Ratzinger, Papa Benedict al XVI-lea, spunea despre „Anul Marian”, declarat de Sfântul Părinte Ioan Paul al II-lea: „Anul Marian înseamnă faptul că Papa vrea să mențină în cadrul momentului nostru istoric <semnul femeii> ca

<semnul vremurilor>: pe calea arătată de acest semn înaintăm pe urmele speranței în Cristos, care conduce istoria prin intermediul Aceleia care arată calea” (Op. cit., p.150).

Să nu uităm: „Ea e cea care ne arată semnul speranței!”

(va urma)

Oamenii

Ce rari sunt oamenii!

Oraşul pare pustiu.

Scăldat în lumina de dinaintea apusului,
se cuprinde în propria sa frumuseţe
şi se bucură.

Cerul e prea mult pentru cuvintele mele,
e bleu-gri, e coborât în apele Lui,
ale Crişului, aburindă în rozuri
şi movuri neştiute
de nici un penel.

Prea adevărat să ştiu opri
gândul liniştitor ce se învolbură
în unde, şi mă opresc.

Stau şi privesc de sus, de pe pod
şi plutesc eu
cu pod cu tot
şi doar în lumina târzie câţiva peşti
sclipesc în zbor scurt
şi nici o nelinişte nu mă mai adie.

Maria-Mirela FILIMON

Colectivul redacţional

Director: prof. Otilia BĂLAŞ

Secretar de redacţie: Pr. Olimpiu TODOREAN

Tehnoredactare computerizată: Pr. Olimpiu Todorean

Adresa: Redacţia CALEA DESĂVÂRŞIRII
Str. Gen. Magheru, 3/5 - ORADEA -3700 (BH)